

Dominicis, in quibus occurrunt celebranda Festa duplicia 1 et 2 classis, et etiam in Dominica Palmarum, et in Dominica IV Adventus, si in ea occurrerit Vigilia Nativitatis Domini. (Cfr. Conferentiæ ecclesiasticæ Archidiocesis Mechliniensis, anni 1888, Q. III ex Liturgia.)

ARTICULUS IV

DE ORATIONUM CONCLUSIONE

Q. 107. Quid est *Orationis conclusio*? Quæ conclusiones *Orationum distinguuntur* in Officiis ecclesiasticis, et in quibus Officiis usuveniunt?

R. I. Conclusio *Orationis* ea est formula qua absolvitur, et quæ constituit quartam *Orationis* partem, seu obsecrationem (cfr. Q. 69). Quas in præcedentibus *Orationis* partibus diximus gratiarum actiones, et flagitavimus postulationes, in conclusione præsentamus per *Jesum Christum*, qui unus est mediator Dei et hominum, per quem solum accessum habemus ad Patrem. Sed et totam Sanctissimam Trinitatem intendit Ecclesia quasi indesinenter conglorificare per continuum usum hujus formulæ, quæ Doxologiam continet.

II. Distinguuntur conclusiones *Orationum*, primo ratione Personæ SS. Trinitatis ad quam aliqua *Oratio* dirigitur; et alia est conclusio *Orationis* quæ ad Patrem, alia *Orationis* quæ ad Filium dirigitur (cfr. Q. 70).

Sed insuper in diversis Officiis ecclesiasticis distinguuntur *Orationum* conclusiones, ratione formulæ vel longioris vel brevioris qua conclusio constat; utraque describetur in sequentibus Quæstionibus.

Longiores conclusiones usuveniunt tantum in Missa pro *Orationibus ante* Epistolam, pro Secretis, et pro *Postcommunionibus*; et in Officio divino pro *Orationibus* quæ dicuntur in fine Horarum Canoniarum.

Breviores conclusiones adhibentur pro reliquis *Orationibus*, tum in Missa, tum in Horis Canonicis, tum in aliis ecclesiasticis functionibus, ex. gr., in *Benedictionibus*, in *Absolutionibus*; nisi aliter in Missali, in *Breviario*, in *Ritualibus*, in *Pontificali*, aut peculiari aliqua lege sit dispositum.

Q. 108. Da tres diversas conclusiones longiores *Orationum* quæ diriguntur ad Deum Patrem.

R. 1° *Orationum* quæ ad Deum Patrem diriguntur (cfr. Q. 70), regularis conclusio est: *Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus: per omnia sæcula sæculorum. Amen.* Exempla habentur in pluribus Missis.

2° Quando in principio, vel in medio hujusmodi *Orationis* mentio fit Filii, tunc in conclusione dicitur: *Per eundem Dominum nostrum, etc.*

Exempla: *Oratio A cunctis*, in qua occurrit: *Virgine Dei Genitrice Maria*; *Oratio* in Festo Paschatis, quæ incipit: *Deus, qui hodierna die per Unigenitum tuum*; et aliæ, in quibus hujusmodi mentio exigit ut addatur in conclusione verbum *eundem*, modo prædicto.

3° Quod si mentio Filii fiat in fine *Orationis*, in conclusione omittuntur verba *Per Dominum... Filium tuum*, et conclusio erit: *Qui tecum vivit et regnat, etc.*

Exemplum sit *Oratio Missæ* votivæ B. Mariæ V. a Nativitate Domini usque ad Purificationem: *Deus, qui salutis æternæ, etc.*, quæ terminatur verbis: *per quam meruimus auctorem vitæ suscipere Dominum nostrum J. C. Filium tuum*; hæc concluditur statim verbis: *Qui tecum vivit, etc.*; item conclusio *Orationis* in Festo S. Ludovici, Regis, dicenda est: *Qui tecum vivit etc.* (Decret. S. Rituum Congregationis, 16 Septembris 1673, n. 1490 antiq. 2656, ad 5.)

Etiam si Filii mentio non ita expressa habeatur, qualis in exemplo ponitur, si tamen in ultimis verbis *Orationis* de Filio, aut de mysterio quod Filium spectat dicitur, eodem modo incipiet conclusio a verbis: *Qui tecum vivit, etc.*

Tales sunt, ex. gr., *Oratio* ad primam Missam in Nativitate Domini; *Oratio* in Festo Assumptionis B. Mariæ V., et aliæ.

Q. 109. Da duas diversas conclusiones longiores *Orationum* quæ diriguntur ad Deum Filium.

R. 1° Regularis conclusio *Orationum* quæ ad Deum Filium diriguntur est sequens: *Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.* Exemplum habetur in *Oratione SS.*

Sacramenti : *Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili, etc.*

2° Si in Oratione quæ ad Filium dirigitur, Deus Pater commemoretur, ejusdem mentio fit etiam in conclusione, dicendo : *cum eodem Deo Patre.*

Rariores sunt in Missali Romano Orationes ad Filium directæ in quibus Pater commemoratur. — Singularis occurrit hujusmodi Orationis conclusio, quæ non est tamen qualis supra datur, nempe in Secreta Missæ in Festo S. Antonii de Padua, die 13 Junii ; tenor illius est : *Qui cum eodem Deo Patre, et Spiritu sancto vivis et regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

Q. 110. *Quomodo concluduntur Orationes in quibus mentio fit Spiritus sancti ?*

R. Dictum fuit in præcedentibus (cfr. Q. 70), nullam ex Orationibus dirigi ad tertiam SS. Trinitatis Personam ; attamen nonnumquam in Orationibus quæ diriguntur sive ad Patrem, sive ad Filium, fit mentio Spiritus sancti ; in eo casu, in diversis conclusionibus supra enumeratis, post verba *in unitate*, dicitur : *ejusdem Spiritus sancti etc.*

Exempla sunt : Oratio in Festo Pentecostes : *Deus, qui hodierna die corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti, etc.*, aliæque in diversis Missis per Octavam Pentecostes ; Oratio in Festo Præsentationis B. Mariæ V., 21 Novembris ; etc.

Notandum est, in variis Orationibus verbum *Spiritus* non significare directe tertiam SS. Trinitatis Personam, ideoque in his nullo modo addi posse verbum *ejusdem* in conclusione ; ex, gr., in Postcommunione Dominicæ Resurrectionis Domini, quæ incipit : *Spiritus nobis, Domine, tuæ caritatis infunde, etc.* ; patet ibi non directe indicari Spiritum sanctum, et non esse addendum *ejusdem*.

Ad dubium : « In aliquibus Breviariis et Missalibus Oratio Sancti Juliani et S. Fidelis a Sigmaringa, Martyris ; Postcommunionio Sancti Joannis Nepomuceni, S. Bernardini, S. Hieronymi Æmiliani, Sanctæ Joannæ Franciscæ, Sancti Januarii, Octavæ Passionis Domini Nostri Jesu Christi, Feriæ IV post Dominicam secundam Quadragesimæ in Vesperis concluduntur : *in unitate Spiritus sancti.* Quæritur : An nomen *Spiritus* quod in iis Orationibus legitur indicet revera Spiritum sanctum, et

ideo quomodo sint concludendæ ? » S. Rituum Congregatio rescribendum censuit : « Negative, ad primam partem ; ideoque quoad secundam : More solito concludendæ. » (Decret. 12 Novembris 1831, n. 2682, ad 45, antiq. 4669, ad 49.)

Q. 111. *Da conclusiones breviores Orationum.*

R. 1° Si Oratio dirigitur ad Patrem, conclusio est : *Per Christum Dominum nostrum. Amen.*

2° Si in Oratione ad Patrem fit mentio Filii, conclusio erit : *Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.*

3° Si ad Filium Oratio dirigitur, conclusio est : *Qui vivis et regnas per omnia sæcula sæculorum. Amen ; vel : Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.*

Si tamen præter istas communiter assignatas, alia brevis conclusio in libris liturgicis aliquando tamquam propria adnotaretur, hæc servanda foret.

Q. 112. *Quando plures dicuntur Orationes, quænam terminantur sua conclusione, et quibusnam præponitur « Oremus » ?*

R. « Quando dicuntur plures Orationes, prima tantum, et ultima cum sua conclusione terminantur ; et ante primam, et secundam Orationem tantum dicitur : *Oremus ; ante primam dicitur etiam : Dominus vobiscum.* » (Rubricæ generales, Tit. VII, n. 7.)

Igitur, præmissa semel pro omnibus quotquot sunt dicendæ Orationibus salutatione : *Dominus vobiscum* (cfr. Q. 67), ante primam Orationem semper dicitur : *Oremus ;* et hæc prima Oratio etiam semper sua propria, seu convenienti conclusione terminatur ; dein repetitur : *Oremus,* et tunc dicitur secunda Oratio ; quæ, si alia insuper non est dicenda, etiam sua conclusione terminatur ; sed si plures sunt dicendæ, secundæ non dicitur conclusio, nec ante tertiam repetitur : *Oremus,* sed tertia statim adjungitur secundæ, et ita successive adjunguntur quotquot sunt dicendæ, sine *Oremus,* sine conclusione ; ultima tantum dicta Oratio sua propria, seu convenienti conclusione terminatur.

NOTA. I. Hæc dicta intelligenda sunt de Orationibus ante Epistolam, et de Postcommunionibus. Pro Secretis vero animadvertendum est, quod non præponitur : *Dominus vobiscum,* et quod absolute dicuntur

sine *Oremus*; prima tamen et ultima sua conclusione terminantur.

NOTA. II. Dicitur in responso, quod prima tantum, et ultima Oratio terminantur *sua* conclusione; etenim conclusio semper talis est, qualem ultima Oratio cui immediate adnectitur requirit, nulla habita ratione præcedentium Orationum. Ideo, ex. gr., si plures dicerentur Orationes sub unica conclusione, et in prima vel secunda, non autem in ultima nominaretur Spiritus sanctus, non deberet dici in conclusione: *in unitate ejusdem Spiritus*; item non diceretur: *Per eundem Dominum*, quoties Filius non in ultima Oratione, sed in aliqua ex præcedentibus sub una conclusione dicendis tantum fuisset nominatus. (Decret. S. Rituum Congregationis, 23 Maji 1835, n. 2724, antiq. 4747, ad 1 et 2.)

NOTA. III. In Quadragesima, a Feria IV Cinerum usque ad Feriam IV majoris Hebdomadæ, in Missis de Feria, postquam Celebrans dixit Orationes post Communionem cum suis solitis conclusionibus, remanens in eodem loco statim dicit: *Oremus. Humiliate capita vestra Deo*, caput inclinans; et extensis manibus subjungit eadem voce Orationem « **super populum** » ibidem positam. (Ritus celebrandi Missam, Tit. XI, n. 2; cfr. Tractatus de celebratione SS. Missæ Sacrificii, Q. 259, Nota.)

Hæc Oratio seu Collecta super populum antiqui moris jejunii quadragesimalis vestigium est. In remotis Ecclesiæ sæculis una dumtaxat refectio in diebus jejuniorum sumebatur, quæ in jejuniis extra Quadragesimam differebatur usque post Nonam, in Quadragesima vero usque post Vesperas, quæ labente sole dicebantur. Post Nonam, hoc est circa nostram decimam quintam, seu tertiam horam vespertinam, dicebatur Missa, et in Missa post Communionem dicebantur Vesperæ, loco Postcommunionis; ad instar praxis quam servat hodiedum Ecclesia in Sabbato sancto; ne scilicet comederetur, nisi post horam vespertinam; at quando Officium Vesperarum a Missa separatum fuit, retenta tamen fuit Oratio, ut benedictioni super populum inserviret: plerumque enim eadem est hæc Oratio

Vesperarum in Quadragesima. (Cfr. Cavalieri, *Opera liturgica*, Tom. II, Pars II, Cap. 38.)

Placet significare explicationem hujus Orationis, quam hodie dant quidam Liturgici: Locum tenet hæc Oratio primævæ formulæ Benedictionis, in fine Missæ ab Episcopo super populum datæ, pro qua Diaconus invitabat fideles ut humiliarent capita sua. Benedictione data, Diaconus dimittebat populum. Formulæ Benedictionis postea ad sola verba quæ hodie in usu sunt restricta fuit. (Cfr. Cabrol. *Le livre de la prière antique*, 1 vol. in 12°, Paris, 1900, page 116.) — Revera Oratio super populum, retenta hodie in Missis Feriarum Quadragesimæ, rationem habere videtur, non gratiarum actionis sicut Postcommunio, sed potius petitionis gratiarum super populum.

Q. 113. *In quibus casibus primæ Orationi Missæ adjungitur statim alia Oratio?*

R. Dictum fuit in præcedenti responso, quod prima Oratio semper terminatur sua conclusione. Quidam tamen sunt casus extraordinarii, in quibus alia Oratio statim adjungitur Orationi primæ seu substantiali Missæ, ita ut sub primo *Oremus* duæ dicantur Orationes, et ultima harum tantum concludatur.

1° Quando Missa de die substituitur Missæ Votivæ solemnæ pro re gravi; tunc enim Oratio Missæ Votivæ impeditæ unitur cum Oratione Missæ de die impediendi sub unica conclusione; deinde, si una vel plures Commemorationes speciales aut communes in Missa de die sunt faciendæ, hæc sub altero *Oremus*, et cum altera dicuntur conclusione.

Hic casus rarus est, et sufficit eum hic indicasse; longius de eo dicetur, quando in altera Tractatus Sectione exponentur leges de Missa Votiva solemnæ (Q. 260).

2° Quando in die Adorationis perpetuæ Missa Votiva privilegiata de SS. Sacramento non permittitur cantari, Orationi substantiali Missæ de die impediendi adjungitur sub unica conclusione Oratio SS. Sacramenti. (Cfr. Q. 94, Nota II; et Q. 281.)

3° In Expositionibus ordinariis SS. Sacramenti, in Missa solemnæ vel cantata ad Altare Expositionis, in

Festo duplici 1 vel 2 classis, item in Dominica Palmarum, in Vigiliis Nativitatis Domini, et Pentecostes, et in Missa Votiva solemni, modo unica tantum sit dicenda in Missa horum dierum Oratio, etiam adjungitur Orationi substantiali Missæ Oratio SS. Sacramenti sub unica conclusione. (Cfr. Q. 94, Nota I.)

Præterea dari possunt aliqui et rariores casus particulares, in quibus agendum est non secundum regulas, sed ex dispositione speciali Rubricæ particularis, vel per Indultum concessa. De his non est hic dicendum.

Placet tamen unum exemplum proponere: In collatione Ordinum, Oratio pro Ordinatis dicitur cum Oratione diei sub unica conclusione.

ARTICULUS V

DE ORATIONUM MUTATIONE

Q. 114. *Accidit quandoque ut duæ Orationes in eadem Missa dicendæ sint eadem aut fere eadem; expone diversos casus qui se offerre possunt in dijudicanda identitate duarum Orationum, quoad textum.*

R. 1º Si in duabus Orationibus unius aut alterius tantum vocis datur variatio, Orationes censentur eadem.

Exemplum: Oratio Missæ S. Liborii, Episcopi et Confessoris, 23 Julii, et Oratio Missæ in Vigilia S. Jacobi, Apostoli, 24 Julii, Oratio S. Liborii, desumpta ex Missa *Statuit*, 1ª de Comuni Confessoris Pontificis sequens est: *Da, quæsumus omnipotens Deus: ut beati Liborii, Confessoris tui atque Pontificis veneranda solemnitas, et devotionem nobis augeat, et salutem.* Oratio in Vigilia S. Jacobi, desumpta ex Missa in Vigilia unius Apostoli, est sequens: *Da, quæsumus omnipotens Deus: ut beati Jacobi, Apostoli tui, quam prævenimus, veneranda solemnitas, et devotionem nobis augeat, et salutem.*

2º Si postulatio utriusque Orationis iisdem verbis constat, licet in reliquis partibus aliquid varium sit, censentur Orationes eadem.

Exemplum: Oratio Missæ S. Joseph, 19 Martii, et Oratio Missæ S. Matthæi, Apostoli et Evangelistæ, 21 Septembris. Oratio S. Joseph sequens est: *Sanctissimæ Genitricis tuæ Sponsi, quæsumus Domine, meritis adjuvemur: ut, quod possibilitas*

nostra non obtinet, ejus nobis intercessione donetur. Oratio vero S. Matthæi est sequentis tenoris: *Beati Apostoli et Evangelistæ Matthæi, Domine, precibus adjuvemur: ut, quod possibilitas nostra non obtinet, ejus nobis intercessione donetur.*

3º Si postulatio utriusque Orationis eadem est, et reliqua totaliter differunt, Orationes communiter censentur diversæ.

Exemplum: Declaravit S. Rituum Congregatio, 29 Martii 1851 (Decr. n. 2986, antiq. 5152, ad 2), quod Orationes *A cunctis*, et *Ecclesiæ* possunt simul dici, et consequenter censendæ sunt diversæ, licet hæc circa finem in verbis cum prima pene concordet; etenim in utraque habetur sequens postulatio: *ut destructis adversitatibus et erroribus universis, (Ecclesia tua) securo tibi serviat libertate.*

4º Si postulatio utriusque Orationis diversa est, licet reliqua essent eadem, censentur Orationes diversæ.

Exemplum: Orationes Missæ secundæ de Comuni unius Martyris Pontificis *Sacerdotes Dei*, et Missæ primæ de Comuni Confessoris non Pontificis *Os justi*. Pro Martyre dicitur Oratio: *Deus, qui nos beati N. Martyris tui atque Pontificis annua solemnitate lætificas: concede propitiis; ut, cujus natalitia colimus, de ejusdem etiam protectione gaudeamus.* Pro Confessore vero: *Deus, qui nos beati N. Confessoris tui annua solemnitate lætificas: concede propitiis; ut cujus natalitia colimus, etiam actiones imitemur.*

Q. 115. *Quid faciendum jubet Rubrica, quando duæ Orationes simul dicendæ sunt eadem quoad textum?*

R. « Cum vero dicuntur plures Orationes, et una Oratio eadem sit cum alia ibidem dicenda, Oratio ejusmodi, illa scilicet, quæ eadem est, non aliæ, commutetur cum alia de Comuni, vel proprio, quæ sit diversa. Idem servetur in Secretis, et Orationibus post Communionem. » (Rubricæ generales, Tit. VII, n. 8.) — Verba hujus Rubricæ « illa quæ eadem est » designant Orationem quæ dicenda est pro Commemoratione (cfr. Decret. S. Rituum Congregationis, 7 Septembris 1816, n. 2572 ad 17, antiq. 4526, ad 31); itaque hæc, et non Oratio Missæ commutari debet. Et si duæ Commemorationes sunt eadem, tunc commutatur, non prior, sed altera quæ eadem est.